

визнати так званий інтегративний (синтетичний) підхід. цивільних прав та обов'язків, з одного боку, та процесуальної діяльності – з іншого, обґрунтовує їх нерозривну діалектичну єдність, через аналіз якої власне і розкривається зміст поняття цивільних процесуальних відносин.

По-третє, цивільну процесуальну діяльність як один із основних елементів змісту цивільних процесуальних відносин можна охарактеризувати як врегульовану нормами цивільного процесуального права модель можливої чи необхідної поведінки суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, вчинення якої є у зв'язку з необхідністю досягнення мети та завдань своєї участі в цивільному процесі шляхом реалізації наданих цивільних процесуальних прав та обов'язків.

1. Цивільний Кодекс України: Закон України від 23.02.2006 р. № 435-IV. Дата оновлення: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 15.11.2022)

2. Комаров В. В. Суб'єкти цивільного процесуального права. Харків: Юрид. ин-т., 1990. С. 20-21.

3. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: академічний курс. Київ: Ін Юре, 2005. С. 94.

УДК 343.913

DOI: 10.31733/17-03-2023-704-706

Єлізавета ДАВИДОВА

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

к.ю.н. **Марина ПОЛЩУК**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПОНЯТТЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ З ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ ТА ЧИСЛО ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

Особа злочинця з психічними розладами – це особа, яка має порушення психічної діяльності, що не досягли психотичного рівня і не виключають осудності, але тягнуть за собою особистісні зміни і можуть призвести до відхилень у поведінці, а також ускладнюють соціальну адаптацію такої особи, знижують її здатність керувати своїми діями, і яка характеризується специфічною сукупністю соціально-демографічних, соціально-рольових, кримінально-правових та соціально-психологічних ознак. [9]

Виходячи з викладеного вище поняття особистості злочинця, остання включає весь комплекс соціально-демографічних, психосоціальних та індивідуально-психологічних характеристик, які певним чином корелюють із злочинною поведінкою та характеризують її суспільну небезпеку. [2]

Також значно зросла кількість злочинів, вчинених особами з психічними розладами. Це можна пояснити тим, що в центрі обставин, що визначають злочинну поведінку особи, знаходиться особистість злочинця, його психофізіологічні особливості та різноманітні психічні вади, які сильно впливають на вибір поведінки особи. [2.стр 23]

Дослідники відзначили високу поширеність (від 30% до 40%) психічних розладів серед жорстоких злочинців. До них відносяться всі порушення психоактивності, які не досягають рівня психозу і не виключають причини, але призводять до індивідуальних змін і, таким чином, до поведінкових відхилень. До таких аномалій належать психози, розумова відсталість, епілепсія, шизофренія в стадії ремісії, наслідки черепно-мозкових травм, органічні захворювання головного мозку, судинні захворювання з психічними змінами, хронічний алкоголізм, наркоманія та інші психічні розлади. [9стр. 43] Більшість перелічених розладів є прикордонними психічними станами між психічним здоров'ям і хворобою (це неврози, психози, окремі форми реактивних станів тощо). Слід зазначити, що збереження та зміцнення психічного здоров'я є одним із пріоритетних напрямків діяльності держави. Примусові заходи медичного характеру як специфічні заходи соціального захисту, спрямовані на захист людей від суспільно небезпечних діянь з боку осіб, які страждають на психічний розлад, а також усунення зазначеної небезпеки шляхом ефективного лікування

таких людей. Принципового значення, наголошують фахівці, набуває на сьогодні реформування існуючої у державі системи надання психіатричної допомоги з метою підвищення її ефективності та наближення до демократичних зразків, що діють у розвинутих країнах світу. Добровільність — принцип «інформованої згоди» — та наявність медичних показань стають вирішальними чинниками систем надання психіатричної допомоги. Встановлені національним законодавством заходи та порядок надання психіатричної допомоги у примусовому порядку передусім мають відповідати загально визначеним міжнародним нормам і стандартам у сфері надання психіатричної допомоги, зокрема, резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 18 лютого 1992 р. № 46/119 щодо принципів захисту осіб із психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги; положень та поглядів Всесвітньої психіатричної асоціації про права і юридичний захист психічно хворих, прийнятих Генеральною Асамблеєю ВПА на VIII Всесвітньому конгресі по психіатрії 17 жовтня 1989 р. в Афінах; Конвенції про передачу осіб, які страждають психічними розладами, для проведення примусового лікування, яка підписана 28 березня 1997 р. ратифікована Україною із застереженнями 11 січня 2000 р. Будь-яке примусове втручання в життя людини, обмеження її свободи та особистої недоторканності шляхом надання психіатричної допомоги у примусовому порядку є грубим порушенням прав людини та основних прав пацієнта, тому для такого втручання необхідні особливі підстави, чітко визначені критерії та встановлені гарантії захисту прав людини, до якої застосовуються відповідні примусові заходи. [5 стр. 64] Лікування та госпіталізація не повинні проводитися проти волі пацієнта, якщо тільки пацієнт не страждає серйозним психічним розладом. Діагноз має встановлюватися відповідно до міжнародно прийнятих медичних стандартів, лікарі при цьому мають діяти із дотриманням канонів медичної науки. Серйозність психічного захворювання та шкоди, яку пацієнт може спричинити собі та оточуючим, мають бути встановлені у відповідності з їх визначенням у національному законодавстві. Остаточне рішення про госпіталізацію пацієнта у примусовому порядку може бути прийнято тільки судом або компетентним незалежним органом, передбаченим у законі, і тільки після відповідних належних слухань. [1 стр 3]

Пацієнти повинні бути повністю проінформовані про своє лікування та права. Вони мають повне право на оскарження та особисто бути присутнім на слуханні в суді чи іншому компетентному органі.

Психіатричний огляд проводиться лікарем-психіатром для з'ясування наявності у особи психічного розладу, чи потребує особа психіатричної допомоги, визначення виду та порядку надання такої допомоги. Право на медичну допомогу є одним із особистих немайнових прав, які захищають природне існування людини. Застосування заходів медичного характеру є втручанням у життя людини, яке суттєво впливає на її права, тому закон виходить з того, що право на оскарження має бути обмежене обмеженим колом осіб. Перелік осіб, які звертаються до суду з клопотанням про примусове психіатричне лікування, є вичерпним і не потребує розширеного пояснення.

Водночас необхідно наголосити на наступному, види обов'язкової психіатричної допомоги та лікування, передбачені законом, застосовуються рішенням суду.

До психіатричних закладів законом віднесені психоневрологічні, наркологічні чи інші спеціалізовані заклади, центри, відділення тощо всіх форм власності, діяльність яких пов'язана з наданням психіатричної допомоги, а саме - лікарняні багатoproфільні заклади - Українська психіатрична лікарня з інтенсивним наглядом; Лікарняні однопрофільні заклади - психіатричні лікарні, психіатричні диспансери, психоневрологічні лікарні. Офіційним представником психіатричного закладу виступає керівник цього закладу. [2]

Відповідно до закону підставами для проведення психіатричного огляду особи без її усвідомленої згоди або без згоди її законного представника є відомості щодо можливості обгрунтованого припущення про наявність у особи тяжкого психічного розладу, внаслідок чого вона неспроможна самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність. [3 стр. 7]

Під усвідомленою згодою відповідно до ст. 1 Закону розуміється згода, вільно висловлена особою, здатною зрозуміти інформацію, що надається доступним способом, про характер її психічного розладу та прогноз його можливого розвитку, мету, порядок та тривалість надання психіатричної допомоги, методи діагностики, лікування та лікарські засоби, що можуть застосовуватися в процесі надання психіатричної допомоги, їхні побічні ефекти та альтернативні методи лікування.

Підставою для надання амбулаторної психіатричної допомоги без усвідомленої згоди

особи або її законного представника може бути встановлення в неї тяжкого психіатричного розладу, внаслідок чого вона може завдавати значної шкоди своєму здоров'ю у зв'язку з погіршенням психіатричного стану у разі ненадання їй психіатричної допомоги.

Під тяжким психіатричним розладом розуміється розлад психічної діяльності (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті), який позбавляє особу здатності адекватно усвідомлювати оточуючу дійсність, свій психічний стан і поведінку. Діагноз психічного розладу встановлюється відповідно до загальноновизнаних міжнародних стандартів діагностики та Міжнародної статистичної класифікації хвороб, травм і причин смерті, прийнятих Міністерством охорони здоров'я України для застосування в Україні. Діагноз психічного розладу не може базуватися на незгоді особи з існуючими в суспільстві політичними, моральними, правовими, релігійними, культурними цінностями або на будь-яких інших підставах, безпосередньо не пов'язаних із станом її психічного здоров'я.

Основною організацією психіатричного амбулаторного лікування осіб з психічними розладами (як дорослих так і дітей) є аптечний підхід до надання медичних послуг. Одним з основних напрямів охорони здоров'я виступає аптечне надання хворим із психічними розладами і станом, а саме - профілактика.

1. Відповідь Міністерства охорони здоров'я на запит Громадського, інформують "Вікна". <https://vikna.if.ua/news/category/all/2018/01/14/80220/view>
2. С. М. Лозова (2015 р.) "Особливості вивчення особистості злочинця з психічними аномаліями в процесі розслідування згвалтування". http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/390/osoblivosti_vivchennya_osobistosti_zlochincya_z_psihichnimi_anomaliyami_v_procesi_rozsliduvannya_z_valtuvannya.pdf?sequence
3. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 19, ст.143 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 7 [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/5452EEC5460BA531C2257B33004E9F68](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/5452EEC5460BA531C2257B33004E9F68)
5. Закон України «Про психіатричну допомогу» <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>
6. Цивільний процесуальний кодекс України (статті 339 - 342).
7. Окреме провадження в Україні, Навчальний посібник, 2016 р. Розділ 5 Розгляд справ про примусове здійснення певних правових дій. <http://mego.info/>
8. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 р. № 385 https://zakononline.com.ua/documents/show/236286_680428
9. Цивільний процесуальний кодекс стаття.340-341 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
10. Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Стаття 279. Підсудність (Верховна Рада) <https://i.factor.ua/ukr/law-60/section-426/article-18299/>

УДК 347.751

DOI: 10.31733/17-03-2023-706-708

Андрій ЖУК

студент ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

к.ю.н., доц. **Олена ОРЛОВА**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПЕРЕВАЖНІ ПРАВА НАЙМАЧА НА ПРИДБАННЯ МАЙНА У РАЗІ ПРОДАЖУ ЙОГО НАЙМОДАВЦЕМ

Не зважаючи на те, що питання переважного права наймача на придбання майна у разі його продажу наймодавцем унормовано положеннями Цивільного кодексу України (надалі - ЦК) [1], проблеми у їх трактуванні та практичному застосуванні продовжують виникати, що обумовлює необхідність проведення теоретико-правового аналізу зазначеної проблематики не лише на основі сучасних досягнень доктрини цивільного права, але і з огляду на напрацьовану судову практику, яка за своєю сутністю породжена відповідними